

היום נלמד בעזרת ה':

## בבא קמא דף מט

(בעמוד הקודם)

**משנה: שור שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה:** לאו דוקא שהיה מתכוין להרוג שור אחר, אלא אפילו היה מתכוין לאשה - הוא פטור מלשלם דמי וולדות. ובגמרא יתבאר.

**ואדם שהיה מתכוין לחבירו:** אפילו שהוא התכוין להכות את חבירו הוא חייב, וכל שכן אם התכוין לאשה עצמה.

**אמר רשב"ג אם כן וכו':** יתבאר בגמרא.

**ואם אין לה בעל:** כלומר אם הוא מת, נותן את הכסף ליורשיו. משום שהתורה זיכתה את דמי הוולדות לבעל.

**היתה שפחה ונשתחררה:** והיא נשואה לעבד משוחרר, ואין להם ילדים נוספים, ומת בעלה - פטור מלשלם דמי וולדות משום שלבעלה אין יורשים. וכן גיורת נשואה לגר ואין להם ילדים נוספים ומת בעלה - פטור כי אין לו יורשים. טעם הדבר כי גר שמת בלי יורשים כל הקודם לזכות בנכסיו זכה, וכאן בעל השור מחזיק בדמי הוולדות שהיה אמור לשלם לו, ולכן הוא קודם לזכות בהן לכולם.

**גמרא: טעמא דמתכוין לחבירו:** מדברי המשנה מדוייק לכאורה שדוקא בגלל שהשור התכוין לחבירו - אם הוא הרג את הוולדות הוא פטור, אבל אם היה מתכוין לאשה היה חייב לשלם. וזו קושיא על רב אדא בר אהבה.

והתשובה שהמשנה נקטה כן אגב הסיפא - אדם שהתכוין לחבירו והכה את האשה, ובזה נקטה המשנה ככתוב בפסוק ("וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלֶדֶיהָ" שהנוגף התכוין לחבירו ולא לאשה). לכן גם נקטה ברישא באותו אופן שהשור התכוין לחברו ולא לאשה, אף שבאמת אין נפקא מינה בזה כי גם אם התכוין לאשה פטור מלשלם.

## חמרתא מעברתא - חמורה מעוברת.

\*

**דמי וולדות ושבח וולדות מיבעי ליה:** היה על המשנה לכתוב גם 'שבח ולדות'. דהיינו שפחה מעוברת שוה יותר א. בגלל הוולדות שהיא אמורה ללדת לאדון, וזה נקרא 'דמי ולדות'. ב. בגלל שהיא נראית משובחת ובעלת איברים גדולים, וזה נקרא 'שבח ולדות'. הקונה שפחה מעוברת משלם יותר בגלל שני הדברים האלו.

**תירוץ: הכי נמי קאמר:** זו באמת כוונת התנא ששמין את האשה כמה היא שווה לפני לידה מלאחר לידה בשני אופנים: א. לגבי הוולדות ב. לגבי השבח שגופה משיב בהריון. והכל הולך לבעל.

(אמנם על המזיק לשלם גם על הנזק של האשה שניזוק גופה מהמכה, ובכסף הזה מתחלקים הבעל והאשה כפי המובאר במסכת כתובות. רש"י).

\*

**מאי קאמר:** לכאורה רשב"ג אומר לת"ק: 'אם כן, לדברך האשה משביחה אחרי הלידה'. אבל הרי ת"ק אמר בדיוק הפוך שהאישה משביחה לפני הלידה!

**אמר רבה הכי קאמר:** כוונת רשב"ג לומר: וכי אשה משביחה קודם הלידה יותר מאחרי הלידה? והרי בדיוק הפוך היא משביחה אחרי הלידה יותר מקודם הלידה! והטעם בגלל שכשהיא בהריון היא נמצאת בסיכון למות בלידה. וכוונת המשנה: אם כן כדברך ששמים את האשה כמה היא שווה קודם הלידה ואחר הלידה - נמצא שלא ישלם לה כלום, כי רק 'משהאשה יולדת משבחת' ולא קודם! אלא שמין רק את הולדות כמה הם שווים ונותן את דמיהם לבעל.

**רבא אמר:** רשב"ג מדבר על 'שבח וולדות', וכוונת דבריו: האם האשה נותנת את 'שבח הולדות' למי שמקבל את דמי הולדות (כלומר לבעלה שזיכתה לו התורה את 'דמי הולדות'), ולה אין שום חלק בשבח הולדות? אלא שמין את 'דמי הולדות' ונותנין לבעל, ואת 'שבח הולדות' חולקין האיש והאשה כי שניהם שותפים בזה.

**קושיא: קשיא דרשב"ג אדרשב"ג:** כברייטא שהבאנו כוונתה דרבה נאמר שאשה לא משביחה כלל קודם שתלד כי היא מסוכנת, ואילו כברייטא שהבאנו כוונתה דרבא נאמר שאשה משביחה קודם שתלד דהיינו 'שבח הולדות' שגופה משיב מחמת ההריון.

תירוץ: **לא קשיא**: הברייטא הראשונה מדברת באשה 'מבכרת' היולדת לראשונה והיא מסוכנת למות ולכן אין לה כלל שבח קודם הלידה. אבל הברייטא השניה מדברת באשה שכבר ילדה פעם אחת והיא לא מסוכנת ויש לה שבח.

**ורבנן דאמרי**: ותנא קמא של משנתנו החולק על רשב"ג וסובר שגם 'שבח הולדות' הולך לבעל (כמו שביארה הגמרא את שיטתו), מה הוא עונה על טענת רשב"ג: מדוע לאשה אין חלק בהם?

**ממשמע שנאמר ויצאו ילדיה**: נאמר "וְיָצְאוּ אֲנָשִׁים וְנִגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלֵדֶיהָ" המילה 'הרה' מיותרת, כי אם 'יצאו ילדיה' בהכרח שהיא הרה.

**כל היכא דסליק ביה שיחמא לולד**: 'בית ההריון' הכוונה כל מקום שיש בו חמימות לולד, דהיינו בחלל הבטן, אבל לא ביד ורגל.

\*

**אמר רבה לא שנו**: מדובר שהוא חבל בה כשבעלה הגר' היה בחיים, ואז בעלה זכה ב'דמי וולדות', וכשהוא נפטר ואין לו יורשים הוא זוכה בהם. אבל אם הוא חבל בה לאחר מיתת הגר, היא זוכה ב'דמי וולדות' והוא צריך לשלם לה אותם.

**אמר רב חסדא**: 'מרי דיכי' = בעל שמועה זו! האם הולדות הם צרור של כסף שהיא יכולה לזכות בהם מההפקר? אלא אם הבעל בחיים התורה זיכתה לו את הדמי וולדות, אבל אם הוא מת אף אחד לא מקבל את הכסף.

**מיתיבי.. אין האשה נותן ליורשיה**: דהיינו באשה גרושה שמתה, דמי הנזק וצער המגיעים לה עוברים ליורשיה.

**היתה שפחה ונשתחררה או גיורת - זכה**: ולכאורה הכוונה אפילו אם חבל בה לאחר מיתת הבעל.

תירוץ: **אמרי ומי עדיפא מתניתין**: האם הברייטא הזו עדיפה מהמשנה שלנו שפירש אותה רבה במקרה שחבל בה בחיי בעלה ולאחר מכן מת בעלה, ואם כן גם בברייטא נסביר כך.

**ואיבעית אימא**: מדובר בברייטא לאחר מיתת הגר, אבל כוונת הברייטא 'זכה' למי שיש לו זכות בכסף, כלומר לא למזיק אלא לאשה שהיא ה'זוכה המאושר' בכסף (תוס').

**לימא כתנאי:** האם נאמר שנחלקו התנאים במחלוקתם של רבה ורב חסדא.

**בת ישראל שנישאת לגר** והתעברה ממנו, וחבל בה אדם אחד בחיי בעלה הגר, משלם דמי וולדות לגר. ואם חבל בה **לאחר מיתת בעלה הגר**, כברייטא אחת נאמר שחייב ובברייטא אחרת נאמר שפטור. לכאורה זו מחלוקתם של רבה ורב חסדא.

**לרבה ודאי תנאי היא:** לדעת רבה הסובר שחייב, בוודאי שנחלקו בזה התנאים, לפי שהברייטא שפוטרת לא מסתדרת עם שיטתו, והוא יתרץ שהוא סובר כברייטא שמחייבת.

**אלא לרב חסדא:** כלומר האם גם רב חסדא צריך להכניס את עצמו למחלוקתם תנאים כרבה ולומר שהוא סובר כברייטא שפוטרת, או שהוא יכול לתרץ שהברייטא שמחייבת עוסקת באופן אחר?

**תשובה: ל"ק (- לא קשיא):** כלומר רב חסדא יכול לומר שבאמת שתי הברייטות סוברות כמותו שפטור מדמי וולדות, אלא שהברייטות נחלקו לגבי שבח וולדות דהיינו בדמי שבח האשה מחמת הוולדות, הברייטא שפוטרת סוברת כרבנן ששבח וולדות שייך רק לבעל ואם הוא מת זכה בזה המזיק, והברייטא שמחייבת סוברת כרשב"ג שחולקים את השבח וולדות בין הבעל והאשה, ואם מת הבעל חייב לשלם את שבח הוולדות לאשה.

**קושיא: אי רשב"ג מאי איריא לאחר מיתה? אפילו מחיים נמי אית לה פלגא:** אם הברייטא שמחייבת סוברת כרשב"ג, א"כ מדוע מדובר דווקא לאחר מיתת הגר? והרי גם בחיי הגר חייב לתת לאשה את החלק שלה.

**תירוץ: מחיים אית לה פלגא, לאחר מיתה כוליה:** אמנם בחיי הגר יש לה רק חצי אבל לאחר מיתת הגר היא מקבל הכל, לפי שהיא זוכה בחלק שבח הוולדות של בעלה הגר.

**תירוץ נוסף: ואיבעית אימא:** שתי הברייטות הם כדעת רשב"ג, הברייטא שמחייבת עוסקת שבח וולדות, וכיוון שהגר מת לכן הכל מגיע לאשה, והברייטא שפוטרת עוסקת בדמי וולדות השייכים רק לבעל, וכיון שמת ואין לו יורשים זכה בהם המזיק ופטור.

**קושיא: אמרי:** מדוע רב חסדא סובר שהאשה לא זוכה בדמי וולדות לאחר מיתת בעלה, והרי **משבח וולדות נשמע לדמי וולדות**, כלומר כיון שאמרנו ששבח וולדות

מגיע לבעלה הגר כשהוא חי, ואמר רשב"ג שאם הוא מת זכתה האשה בחלקו, וא"כ נלמד מכך שהיא זוכה גם בדמי וולדות אם הוא מת, שהרי מה ההבדל בין דמי וולדות לשבח וולדות? **ומדרשב"ג נשמע לרבנן**, כלומר מכך שרשב"ג סובר שהאשה זכתה בחלקו של הבעל (אם הוא מת) נלמד שגם לדעת רבנן זכתה בחלקו, שהרי רבנן חולקים על רשב"ג רק במקרה שהבעל חי אבל לא לאחר שמת. וא"כ קשה מדוע רב חסדא סובר שהאשה לא זוכה בדמי וולדות לאחר מיתת בעלה הגר.

תירוץ: אמרי, לא: אין לדמות דמי וולדות לשבח וולדות, לפי שבשבח וולדות כיון שיש לה חלק בזה בחי בעלה (לדעת רשב"ג) לכן זוכה בהכל לאחר שמת, אבל דמי וולדות שאין לה שום חלק בזה בחי בעלה שהרי הוא זוכה בהכל, לכן לא זוכה בהם כלל לאחר מיתת בעלה.

\*

**המחזיק בשטרותיו של גר:** גר שהפקיד ביד ישראל את השטרות שלו, כגון שלגר היה שטר ראייה שקנה קרקע והפקידו ביד ישראל, ומת הגר, מה הדין לגבי הנייר שהוא מחזיק: האם מי שמחזיק בשטר מחזיק בו על דעת לזכות בקרקע, והרי הוא לא החזיק בקרקע וא"כ לא קנה אותה, וממילא לא קנה את השטר שהרי לא היתה דעתו לזכות בשטר, וא"כ אם בא ישראל אחר והחזיק בשטר כדי לצור בו על פי צלוחיתו (- לכסות עם הנייר את פי צלוחיתו) קנה את הנייר, או שמא דעתו של מחזיק השטר לזכות גם בנייר עצמו וא"כ זכה בו.

**אמר ליה עני מורי:** אמר לו רב נחמן - ענני מורי, וכי מחזיק השטר צריך אותו כדי לצור אותו על פי צלוחיתו? והרי ברור שלא! וא"כ לא היתה דעתו כלל לזכות בנייר.

**א"ל לצור ולצור:** ענה לו רב ייבא סבא - דווקא כן יתכן שהוא צריך אותו כדי לצור אותו על פי צלוחיתו. [ונשאר הספק].

\*

**אמר רבה, משכנו של ישראל ביד גר:** ישראל שלוה כסף מגר והניח לו משכון עבור ההלוואה, ומת הגר, ובא ישראל אחר ולקח את המשכון, הדין הוא שמוציאים ממנו את המשכון ומחזירים אותו ללווה, לפי שברגע שהגר מת פקע השיעבוד של המשכון וחזר לרשותו של בעליו (- הלווה).

**משכונו של גר ביד ישראל:** גר שלווה כסף מישראל והניח לו משכון עבור ההלוואה, ומת הגר, ובא ישראל אחר ולקח את המשכון, הדין הוא שהישראל (= המלווה) זכה בחלק של המשכון כנגד החוב שהגר היה חייב לו, וזה שלקח את המשכון זכה בשאר (אם המשכון שווה יותר מהחוב).

**קושיא: ואמאי:** מדוע זה שלקח את המשכון זכה בשאר, והרי הדין הוא שחצירו של אדם קונה לו אפילו שלא מדעתו, כלומר כיון שהמשכון נמצא בביתו של המלווה הרי שברגע שהגר מת הוא קנה את כל המשכון אפילו אם לא התכוון לזכות בו.

**תירוץ: אמרי, הכא במאי עסקינן דליתיה:** מדובר כאן שבשעה שהגר מת לא היה המלווה בעיר, לפי שהדין הוא שכל היכא דאיתא לדידיה - שאם בעל החצר נמצא בעיר, דאי בעי מקני מצי קני - שאם הוא היה רוצה לזכות בעצמו בחפץ היה זוכה, אז קניא ליה נמי חצירו - חצירו קונה לו, אבל כל היכא דליתיה לדידיה - כשבעל החצר לא בעיר דאי בעי הוא למיקני לא מצי קני - שאם הוא רוצה לקנות אינו יכול לפי שאינו בעיר, חצירו נמי לא קניא - חצירו לא קונה לו, ולכן לא זכה בשאר.

**והלכתא:** וההלכה היא שאם המשכון נמצא בחצירו של המלווה זכה בו אפילו אם אינו בעיר, ורק אם המשכון לא נמצא בחצירו של המלווה בשעת מיתת הגר לא זכה בו.

**משנה: החופר בור** ברשות היחיד ואח"כ חפר לו פתח ברשות הרבים חייב על נזקיו, וכל שכן אם חפרו ברה"ר ופתחו לרה"ר שחייב, לפי שהחייב על הבור הוא לא רק אם חפרו ברשותו. או שחפרו ברה"ר ופתחו לרה"ר חייב, שזהו בור ברה"ר, ומדובר שהפקיר את רשותו ולכן לא יכול לומר לו 'מה אתה עושה ברשותי'. **התנא של משנתנו סובר שחייבים על נזקי בור בין ברה"ר ובין ברה"ר אם הפקיר את רשותו.**

**ברה"ר ופתחו וכו':** וכן אם חפר בור ברה"ר ופתחו לרה"ר אחרת שגם היא שייכת לו, חייב אם הפקיר את הרשות שפתח הבור בתוכה.